

Світлана Немировська
<https://orcid.org/0000-0003-1242-1446>

ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ ВУЛИЦЬ м. ЧЕРНІГОВА У СВІТЛІ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

У статті висвітлено соціономастичні аспекти перейменування вулиць м. Чернігова в період від 1991 р. і до сьогодні. Проаналізовано особливості процесу декомунізації та проблеми, пов'язані із заміною радянських найменувань у місті. Увагу зосереджено на дискусіях щодо запропонованих/відхилених годонімів, а також розглянуто перспективи подальших змін у топонімічному ландшафті Чернігова.

Ключові слова: годонім, топонімія, декомунізація, дерусифікація, Чернігів.

Вступ

Зміни в топонімічному ландшафті України, що активно відбуваються протягом останніх років, викликають зацікавлення представників різних галузей наукового знання – істориків, географів, етнографів, соціологів, лінгвістів, політологів, урбаністів, як у межах нашої держави, так і закордоном. Нині увагу дослідників зосереджено на широкому спектрі міждисциплінарних питань, що охоплюють не лише фактичні результати виконання декомунізаційних законів, передовсім «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»¹, а й проблеми, пов'язані з історичним, політичним та соціокультурними контекстами перейменувань (Мацюк, 2017; Павленко, 2018; Gnatiuk, 2018; Shevel, 2016; Kozyrskya, 2016 та ін.).

За словами Г. Гримашевич, трансформація топонімічного ландшафту є безпосереднім «виразником активних процесів націєтворення, показником національної свідомості та відображення картини світу тієї території, де активно відбувається перейменування [...]» (Гримашевич, 2016,

¹ Закон України від 09.04.2015 №317-VIII (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>).

с. 53). Водночас зміна назв географічних та міських об'єктів постає одним із значущих елементів конструювання національної ідентичності, формування історичної пам'яті та реалізації державної політики, про що свідчить досвід посттоталітарних Німеччини, Італії, Іспанії, колишніх республік Радянського Союзу та країн Східного блоку тощо (Stiperski et al., 2011, p. 182).

У цьому контексті масштабна хвиля перейменувань, що прокотилася Україною після Революції Гідності й початку російської збройної агресії, продемонструвала зміну політичного курсу держави в бік деколонізації – мовної, ментальної та політичної. Заразом було порушено питання про те, як саме має виглядати топонімічний простір незалежної України, зокрема на територіях, що свого часу зазнали значного впливу русифікації та дотепер зберігають лояльне ставлення до радянських часів. У зв'язку із цим актуальності набуває вивчення регіональної специфіки деколонізації у сфері назовництва.

Теоретичне підґрунтя

Проблеми формування та функціонування української топонімії різних історичних періодів висвітлено у дослідженнях таких мовознавців, як Б. Ажнюк, Г. Аркушин, О. Белей, С. Вербич, О. Карпенко, Ю. Карпенко, В. Лучик, Л. Масенко та ін. Протягом останніх десятиліть зростає кількість праць, присвячених урбанонімії окремих міст: Одеси (Т. Крупеньова, Є. Степанов), Кропивницького (Р. Ляшенко), Кривого Рогу (А. Титаренко), Миколаєва (Л. Тригуб), Ужгорода (О. Галай, О. Белей) тощо. Окрім того, різні аспекти трансформації сучасного міського топонімікону України під впливом деколонізації розглянуто у дослідженнях Г. Мацюк, Г. Гримашевич, І. Павленко, О. Демської, С. Ковтюх, О. Гнатюка.

Мета цієї публікації – проаналізувати зміни топонімічного ландшафту м. Чернігова від 1991 р. і до сьогодні на прикладі назв вулиць та провулків (годонімів). Зокрема, передбачено виконання таких **завдань**: 1) схарактеризувати стратегії добору нових годонімів; 2) визначити проблемні аспекти перейменувань у місті; 3) розглянути перспективи подальших змін топонімії Чернігова з метою його мовної та ментальної деколонізації.

Методи та матеріал дослідження

Дослідження здійснено за матеріалами рішень Чернігівської міської ради про перейменування вулиць і провулків міста часів незалежної України. Додатково залучено дані Українського інституту національної пам'яті щодо перебігу декомунізації на території Чернігівщини. Поряд із дискриптивним та зіставним методами у роботі використано елементи статистичного та біографічного аналізів.

Формування системи годонімів міста: ситуація до і після Революції Гідності

Після розпаду СРСР та подальших соціально-політичних зрушень у вже незалежній Україні було розпочато першу хвилю перейменувань (1991–2000), що охопила головню західні області й перебувала під впливом «місцевих інтелектуальних еліт» (Демська, 2016, с. 603). Протилежна ситуація склалася на Півночі держави, зокрема на Чернігівщині, де радянський топонімічний спадок зберігали (і навіть поповнювали) до 2015 р. Показово, що протягом 1990-х у Чернігові зафіксовано лише одне перейменування – повернення заповідному урочищу *Пролетарський гай* його історичної назви *Святе* в 1991 р. Тоді ж у зв'язку із розбудовою міста на мапі Чернігова з'являється кілька нових вулиць, назви яких апелюють до пам'яті про місцевих персоналій: *вул. Курсанта Єськова* (загинув, відвівши від населеного пункту літак, що падав) та *вул. Капітана Білоусова* (борця з організованою злочинністю).

Відносно поживалення в роботі комісії з упорядкування назв вулиць припало на 2001–2013 рр., що пов'язано з діяльністю місцевих активістів і ветеранів, а також із потребою вилучити назви-дублети. Внаслідок цього було замінено 36 годонімів, тобто 6 % загальної кількості у місті¹. З-поміж них зафіксовано як радянські (*пр. Жовтневої революції, Леніна; вул. Свердлова, 9-го січня, Куйбишева, Урицького, Фрунзе, Карла Маркса, К. Лібкнехта, Пролетарська*), так і нейтральні назви (*вул. Сонячна, Будівельна, Весняна, Яблунева*). Найменування, затверджені в цей період,

¹ Згідно з офіційним переліком вулиць Чернігова, затвердженим виконавчим комітетом міської ради 15 червня 2009 р. з подальшими змінами та доповненнями, у місті налічують 548 годонімів: <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-vikonkomu/sid-21/id-2045/>.

є переважно відантропонімами одно- чи двокомпонентними утвореннями, похідними від прізвищ або імен та прізвищ українських діячів культури (вул. *С. Русової, Бориса Гмирі, І. Багряного*), політики (вул. *Полуботка, Липинського, І. Шрага*), воїнів Першої та Другої світових воєн (вул. *Підводника Китицина, Ривкіна, Яцука*). Окрім того, у 2001–2002 рр. під тиском активістів було частково повернуто історичні назви, вилучені за радянських часів: вул. *Магістратська, П'ятницька, Мстиславська, Преображенська, Святомиколаївська, Князя Чорного*.

Після ухвалення декомунізаційних законів Чернігів став одним із перших районних центрів України, що позбувся найбільш одіозних комуністичних топонімів у визначені державою терміни. За даними Національного інституту пам'яті, від грудня 2015 р. і до лютого 2016 р. 103 радянські годоніми було замінено на назви, які «відображають тисячолітню історію міста» (Декомунізація, 2016). Йдеться головню про двокомпонентні відантропонімі найменування, утворені шляхом додавання до слів «вулиця»/«провулок» імен та прізвищ відомих персоналій, життя чи діяльність яких були тісно пов'язаними з історією Чернігова або регіону загалом. Зазначена група годонімів становить 53,4 % загальної кількості перейменувань й увічне імена таких груп осіб.

1. Діячі культури й мистецтв. Ця група мотивована переважно іменами музикантів та літераторів: вул. *Леоніда Пашина* (диригент, Заслужений артист України, викладач Чернігівського музичного училища ім. Ревуцького), *Олександра Самійленка* (поет, жив і працював у місті), *Володимира Дрозда* (письменник, народився в Чернігівській області), *Григорія Кочура* (перекладач, поет, літературознавець родом із Чернігівщини), *Степана Носа* (фольклорист, етнограф, який активно популяризував народну культуру серед жителів Чернігова), *Івана Рашевського* (маляр, скульптор, зробив значний внесок у розвиток культурно-мистецького життя Чернігова), *Пилипа Морачевського* (письменник, педагог, перекладач, народився у с. Шестовиця Чернігівського повіту), *Любомира Боднарука* (хормейстер, почесний громадянин Чернігова).

2. Політики і громадські активісти. Показово, що оніми цієї групи апелюють головню до часів Російської імперії та Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., але не до радянського періоду та його представників: вул. *Миколи Василенка* (історик, член Товариства українських

поступовців, згодом – Української Центральної Ради, родом із Чернігівської губернії), *Олексія Бакуринського* (голова Чернігівської губернської земської управи в 1914–1917 рр., активний громадський діяч), *Романа Бжеського* (журналіст, учасник Визвольних змагань 1917–1921 рр., народився і виріс у Чернігові), *Олександра Тищинського* (журналіст, громадсько-політичний діяч, благодійник, учасник Чернігівської української громади), *Василя Хижняка* (міський голова в 1875–1887 рр., очільник Чернігівської губернської земської управи в 1886–1896 рр.), *Максима Загривного* (поет, військовий, учасник Визвольних змагань, родом із Чернігова), *Володимира Глинського* (полковник армії УНР, народився у Чернігові), *Милорадовичів* (український козацький/дворянський рід, представники якого брали участь у житті та розвитку міста), *Дмитра Дорошенка* (історик, член Української Центральної Ради, міністр закордонних справ Української Держави, губернський комісар Чернігівщини у 1917 р.).

3. **Дослідники й науковці.** Одна з найбільш широко представлених лексико-семантичних груп, що демонструє численні здобутки чернігівців, зокрема і світового масштабу, у різних сферах наукового знання. Зважаючи на багату історію міста, ця група онімів також вшановує науковців, об'єктом досліджень яких був сам Чернігів: *вул. Петра Смолічева* (археолог, педагог, дослідник чернігівських старожитностей), *Аркадія Верзілова* (місцевий історик, краєзнавець), *Віктора Костарчука* (вчений-математик, професор, очільник Чернігівського педагогічного інституту протягом 27 років), *Колоскових* (Олександр Іванович – дослідник, інженер-винахідник родом із Чернігова; Юрій Олександрович – дослідник у галузі ракетобудування, син О. Колоскова), *Василя Будника* (вчений, конструктор у галузі ракетобудування, народився у Чернігівській області), *Всеволода Ганцова* (мовознавець, чернігівець), *Юрія Мезенцева* (вчений, конструктор у галузі космічного ракетобудування, уродженець міста), *Бориса Луговського* (історик, етнограф, жив і працював у Чернігові), *Федора Уманця* (історик, голова Чернігівської губернської земської управи у 1896–1901 рр.), *Опанаса Шафонського* (лікар, історик, чернігівець), *Олексія Фльорова* (педагог, перший директор Чернігівського учительського інституту), *Михайла Могилянського* (літературознавець, публіцист із Чернігова), *Володимира Неговського* (основоположник реаніматології як науки, виходець із Чернігівської області), *Дмитра Самоквасова* (історик права, археолог, організатор розкопок у місті).

4. **Спортсмени.** Це одна з найменш репрезентованих груп, у якій зафіксовано лише дві назви: *вул. Григорія Сурабка* (місцевий спортсмен, чемпіон світу з парашутного спорту 1976 р., тренер збірної ВВС України), *Терентія Кореня* (борець, важкоатлет, народився у Менському районі Чернігівської області).

Частину годонімів мотивовано козацьким періодом в історії Чернігова, що у XVII ст. став сотенним, а згодом полковим центром Гетьманщини. Відповідно, джерелом найменування вулиць послужили імена чернігівських полковників *Василя Дуніна-Борковського*, *Івана Молявки*, *Мартина Небаби*. Особливу роль у піднесенні культурно-наукового розвитку міста відіграла меценатська діяльність гетьмана *Івана Мазети*, на честь якого перейменовано одну з центральних вулиць Чернігова – колишню *вул. Щорса*. Привертає увагу й перейменування *вул. Богунського* на *Івана Богуна*, що, з одного боку, є прикладом контрназивання, а з іншого – тактикою підбору співзвучної назви.

З метою вшанування чернігівців, полеглих унаслідок трагічних подій Революції Гідності та російсько-української війни на Донбасі, було затверджено лише чотири нові годоніми. Зокрема, *вул. Ленінградську*, *вул. і пров. Крупської* заступили назви на честь активістів та волонтерів Євромайдану *Андрія Мовчана* й *Василя Прохорського*. Окрім того, замість *вул. Воїнів-інтернаціоналістів* у топоніміконі Чернігова з'явилася *вул. Олега Міхнюка* – українського військового, громадського діяча, Героя України, загиблого у серпні 2014 р. в бою за м. Новосвітлівка Луганської області.

Отже, загальна кількість відантропонімних назв, утворених переважно шляхом повної трансономізації (переходу початкового оніма із однієї системи власних назв до іншої), становить 65,1 % загальної кількості перейменувань. Сформовані під впливом суспільно-політичних чинників, зазначені годоніми виконують меморіальну та інформаційну функції, втім не мають яскраво вираженої ідеологічної компоненти, порівняно зі своїми комуністичними попередниками. Значною мірою це зумовлено більш ніж поміркованим підходом до добору нових найменувань. Зокрема, для проаналізованого матеріалу характерні увага до локальної історії, широке використання порівняно нейтральних онімних основ (імен культурно-мистецьких діячів, науковців) та уникання згадок про персоналій, діяльність яких певна частина суспільства схильна трактувати неоднозначно.

За словами О. Гнатюка, тяжіння до так званих нейтральних топонімів особливо характерне для південного сходу держави та може свідчити про обережність міських адміністрацій, що приховують своє реальне ставлення до чинної влади як до тимчасової (Gnatiuk, 2018, с. 8). Дослідник також зазначає, що однією із технік досягнення «нейтралізації» є поповнення української урбанонімії відтопонімними годонімами. У Чернігові 12,6 % таких перейменувань мотивовані назвами історичних місцевостей/районів й однієї країни (*вул. Подусівська, Мачеретівська, Олександрівська, Масанівська, Урочище Святе, Холодний Яр, Олегове поле, Литовська; пров. Подусівський, Масанівський*).

Шляхом онімізації апелювань було утворено 11,6 % нових годонімів, які можна поділити на дві групи: 1) годоніми, що вказують на розташування об'єктів громадського значення (*вул. Ремзаводська, Музейна, Земська, Ринкова, Льотна, пров. Льотний*); 2) годоніми, що апелюють до національно свідомої та активної частини українства (*вул. Волонтерів, Добровольців, Захисників України*).

Варто наголосити, що 11 вулицям (10,7 %) повернуто історичні назви, які не просто відображають культурно-історичний потенціал міста, а й можуть бути використані як елемент туристичної промоції Чернігова: *вул. Успенська, Єлецька, Громадська, Хлібопекарська, Ремісничка, Воскресенська, Цегельна, Іллінська, Костомарівська, Андріївська, Гонча*. Серед перелічених вулиць є й одна з найстарших у місті – *Гонча*, що за радянських часів мала назву Леніна, а з 1961 р. – Максима Горького (Сапон, 2007, с. 58).

Поряд із перейменуваннями врешті було розв'язано проблему з так званими «суржиковими» назвами, що не відповідали нормам жодної з редакцій українського правопису: *вул. Василькова → Волошкова, Землянична → Сунична, Кузнечна → Ковальська, Лісна → Лісова, Музикальна → Музична, Овразна → Ярова, Профрад → Профспілок, Річна → Річкова, Робоча → Робітничка, Розсвітна → Світанкова, Рябинова → Горобинова, Сиренева → Бузкова, пров. Овразний → Яровий, Музикальний → Музичний*. Питання про впорядкування таких назв було порушено ще у 2012 р., однак після фахових обговорень офіційного рішення так і не було ухвалено, тож толерування зрусифікованих назв на вулицях стародавнього українського міста продовжувалося.

Сучасний топонімікон Чернігова: між Рокосовським і Левком Лук'яненком

Попри вагомий поступ в унормуванні топонімів Чернігова, залишається низка питань, що потребують розв'язання. Вочевидь, одне із них пов'язане з подальшою долею радянських годонімів, що не ввійшли до переліку таких, що підлягають декомунізації, і тому до сьогодні продовжують функціювати. Нині у «місті легенд», як називають Чернігів, можна пройти вулицями *Зої Космодем'янської, Тюленіна, Гастелло*. Поруч із ними залишаються *вул. Ударна, Червона, Тракторна, 1-й провулок Тракторний, 2-й провулок Тракторний* тощо. Заміна таких назв у найближчому майбутньому видається малоімовірною, на що вказують передовсім дії місцевої адміністрації. Скептично налаштована й частина містян, яка ностальгує за СРСР й ментально досі перебуває в системі його координат.

Зокрема, у 2018 р. увагу громадськості привернули дискусії щодо перейменування однієї з найбільших вулиць Чернігова – *вул. Рокосовського* – на честь українського дисидента Левка Лук'яненка, який проживав за цією адресою у 1976–1977 рр.¹ Думки чернігівців з цього приводу розділилися від схвалення або байдужості (головно молодь) до повного несприйняття (переважно люди старшого віку). Противники перейменування аргументували свою позицію не лише симпатією до маршала СРСР, який керував операцією зі звільнення Чернігова під час Другої світової війни, а й страхом отримати додаткові проблеми через внесення змін до особистих документів. Частина мешканців вулиці вважає питання неактуальним. У зв'язку із цим міська рада вдалася до тактики позірного дотримання нейтралітету, запропонувавши залишити *вул. Рокосовського* й натомість присвоїти ім'я Левка Лук'яненка одній із невеликих площ Чернігова («Рокосовського не чіпати»). Про примарність цього «нейтралітету» свідчить той факт, що запропонованої площі як такої не існує, а на її місці розташований транспортний вузол (народна назва – П'ять кутів). Позицію місцевих урядовців узагальнив міський голова В. Атрошенко, який висловився за збереження назви *вул. Рокосовського*

¹ Цікаво, що саме ця вулиця, яка упродовж не одного десятиліття має ім'я радянського маршала, стала місцем, де почалася так звана «Ковбасна революція» 1990 р. – тоді резонансна стихійна акція чернігівців проти чинного комуністичного режиму. Внаслідок цього аналогічні акції протестів почали ширитися містами України. Найвідоміша з них – Революція на граніті.

протягом наступних 30–50 років, щоб дати можливість нащадкам визначити її доцільність. Запропонований мером компроміс знайшов своїх прихильників серед містян, однак і це рішення не було ухвалено. Зрештою, у вересні 2019 р. відбулося відкриття меморіальної дошки на честь українського дисидента Л. Лук'яненка, встановленої на вул. Рокосовського.

Окрім того, як мінімум упорядкування вимагають назви на кшталт вул. *Балицького* та *Юдашкіна*, оскільки питання про їхню заміну та актуальність для міста навіть не стоїть. Затверджені у 2003 та 2010 рр. відповідно, ці годоніми утворено за радянським зразком без використання імені чи ініціалів осіб. Внаслідок цього жителі міста, а гості й погостів, не розуміють, кого саме увічнено в назві: *Григорія Балицького* (керівник партизанського руху в Чернігові під час Другої світової війни) чи *Всеволода Балицького* (одного з організаторів Голодомору)¹; *Гіриша Юдашкіна* (учасника Другої світової війни) чи *Валентина Юдашкіна* (російського дизайнера).

Серед затверджених у процесі декомунізації перейменувань також зафіксовано такі, що не припали до смаку чернігівцям через естетичний фактор. Наприклад, колишня вул. *50 років СРСР* отримала назву *Всіхсвятська* (на честь відносно молодого храму всіх Святих Чернігівських Української православної церкви МП). Невдовзі після цього було створено петицію щодо заміни вже нової назви, втім вона ситуації вона не змінила. Мешканці ж цієї вулиці нарікають головню на немилозучність годоніма.

Невдалим виявилось і перейменування вул. *Менжинського* на *Яцівську*, що пов'язано з трагічною історією села, назва якого слугувала основою для творення нового годоніма². Ба більше, нині таку назву має один із найбільших чернігівських цвинтарів, розташований неподалік від перейменованої вулиці. Відповідно, для жителів Чернігова онім *Яцево* асоціюється з поховальними ритуалами, горем та сумними подіями загалом. Унаслідок звернень громадян вулицю було вчергове перейменовано на максимально позитивну *Привітну*.

¹ Постать Г. Балицького належить до «Списку осіб, які підпадають під закон про декомунізацію»: <https://old.uin.gov.ua/publication/spisok-osib-yaki-pidpadayut-pid-zakon-pro-dekomunizatsiyu>.

² У 1943 р. більшу частину села було знищено окупантами, а військовополонених, яких там утримували, – вбито.

Висновки

Зміни в топонімічному ландшафті Чернігова, що відбулися протягом 1991–2020 рр., демонструють поступовий, хоч і вкрай неквапливий рух міста в напрямі деколонізації його простору. Вилучення найбільш одіозних та пропагандистських годонімів у межах законів про декомунізацію фактично розпочало цей процес у Чернігові, де, подібно до південних та східних регіонів, маркери радянської ери продовжували існувати й виконувати свою ідеологічну функцію навіть за 25 років від моменту здобуття Україною незалежності.

Говорити про повне очищення чернігівського лінгвістичного ландшафту від тоталітарних (а подекуди й російських імперських) маркерів, вочевидь, зарано. Не сприяє цьому передовсім позиція представників міської адміністрації, яка намагається «пройти між крапельок» і позірно задовольнити як прихильників змін, так і шанувальників старих найменувань. Нині ж, після завершення активної фази декомунізації, контрольованої на державному рівні, у протистоянні між радянським та українським перемагає перше, що в майбутньому може перетворитися на серйозну проблему для прикордонного Чернігова.

Список використаної літератури

- Гримашевич, Г. І. (2016). Урбанонімія Житомира в контексті декомунізації. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*, 2, 53–61.
- Декомунізація в частині перейменування вулиць у Чернігові завершилася. (2016). *Український інститут національної пам'яті*. Взято з <https://old.uinp.gov.ua/news/dekomunizatsiya-v-chastini-pereimenuvannya-vulits-u-chnigovi-zavershilasya>.
- Демська, О. М. (2016). Сучасний топонімний ландшафт України: між пам'яттю і спогадом. *Slavia Orientalis, LXV* (3), 601–611.
- Курико, В. (2018). «Роковського не чіпати»: влада Чернігова не хоче перейменовувати вулицю на честь Лук'яненка. *Громадське радіо*. Взято з <https://hromadske.radio/news/2018/07/19/rokosovskogo-ne-chipaty-vlada-chnigova-ne-hoche-pereyrenovuvaty-vulycyu-na-chest-luk-yanenska>.
- Сапон, В. (2007). *Вулиці старого Чернігова: історико-краєзнавчі етюди*. Чернігів: РВК «Деснянська правда».
- Чернігівська міська рада. (2010). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиць міста» (від 23 вересня 2010 р. № 226). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-vikonkomu/sid-21/id-1498/>.
- Чернігівська міська рада. (2010). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиці» (від 17 грудня 2010 р.). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-16/scid-3/id-2412/>.

- Чернігівська міська рада. (2010). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиці» (від 23 листопада 2010 р.). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-17/scid-48/id-2062/>.
- Чернігівська міська рада. (2011). Рішення Чернігівської міської ради та виконавчого комітету міської ради щодо найменування та перейменування окремих вулиць м. Чернігова. Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/nagalni-pytannya/id-2148/>.
- Чернігівська міська рада. (2013). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиці» (від 30 вересня 2013 р.). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-16/scid-33/id-6164/>.
- Чернігівська міська рада. (2015). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиць міста» (від 20 липня 2015 р. № 185). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-vikonkomu/sid-26/id-10694/>.
- Чернігівська міська рада. (2016). Рішення «Про перейменування вулиці Яцівської» (від 11 серпня 2016 р. № 10/VII-28). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-14/id-9906/>.
- Чернігівська міська рада. (2016). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиць міста» (від 19 лютого 2016 р. № 54-р). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rozporiyad-mr-golovy/sid-42/id-9009/>.
- Чернігівська міська рада. (2016). Розпорядження міського голови «Про перейменування вулиць міста» (від 12 лютого 2016 р. №46-р). Взято з <https://chernigiv-rada.gov.ua/rozporiyad-mr-golovy/sid-42/id-8985/>.
- Gnatiuk, O. (2018). The Renaming of Streets in Post-Revolutionary Ukraine: Regional Strategies to Construct a New National Identity. *AUC Geographica*, 53 (2), 119–136.
- Stiperski, Z., Lorber, L., Hersak, E., Ptáček, P., Górka, Z., Kolos, A., Lončar, J. Z., Faričić, J., Miličević, M., Vujaković, A., & Hruška, A. (2011). Identity through Urban Nomenclature: Eight Central European Cities. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 111, 181–194.

References

- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2010). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulyts' mista" (vid 23 veresnya 2010 r. #226) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (September 23, 2010, #226)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-vikonkomu/sid-21/id-1498/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2010). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulytsi" (vid 17 hrudnya 2010 r.) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (December 17, 2010)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-16/scid-3/id-2412/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2010). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulytsi" (vid 23 lystopada 2010 r.) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (November 23, 2010)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-17/scid-48/id-2062/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2011). Rishennya Chernihivs'koyi mis'koyi rady ta vykonavchoho komitetu mis'koyi rady shchodo naymenuvannya ta pereyrenuvannya okremykh vulyts' m. Chernihova [Resolution of Chernihiv City Council and Executive Committee of the City Council Concerning Naming and Renaming of the Streets in Chernihiv]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/nagalni-pytannya/id-2148/> [in Ukrainian].

- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2013). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulytsi" (vid 30 veresnya 2013 r.) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (September 30, 2013)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-16/scid-33/id-6164/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2015). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulyts' mista" (vid 20 lypnya 2015 r. #185) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (July 20, 2015, #185)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-vikonkomu/sid-26/id-10694/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2016). Rishennya "Pro pereyrenuvannya vulytsi Yatsivs'koyi" (vid 11 serpnya 2016 r. # 10/VII-28) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (August 11, 2016, #10/VII-28)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rishennya-sesii/sid-14/id-9906/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2016). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulyts' mista" (vid 19 lyutoho 2016 r. #54-r) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (February 19, 2016, #54-r)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rozporyad-mr-golovy/sid-42/id-9009/> [in Ukrainian].
- Chernihivs'ka mis'ka rada. (2016). Rozporyadzhennya mis'koho holovy "Pro pereyrenuvannya vulyts' mista" (vid 12 lyutoho 2016 r. #46-r) [Mayor's Order "About the Renaming of the Streets in the City" (February 12, 2016, #46-r)]. Retrieved from <https://chernigiv-rada.gov.ua/rozporyad-mr-golovy/sid-42/id-8985/> [in Ukrainian].
- Dekomunizatsiya v chastyni pereyrenuvannya vulyts' u Chernihovi zavershylasya [Street Renaming in the Frame of Decommunization is over in Chernihiv]. (2016). *Ukrayins'kyi instytut natsional'noyi pam'yati*. Retrieved from <https://old.uinp.gov.ua/news/dekomunizatsiya-v-chastini-pereyrenuvannya-vulits-u-chernigovi-zavershylasya> [in Ukrainian].
- Dems'ka, O. M. (2016). Suchasnyy toponimnyy landshaft Ukrayiny: mizh pam'yattu i spohadom [Modern Toponymic Landscape of Ukraine: Between Memory and Remembrance]. *Slavia Orientalis, LXV* (3), 601–611 [in Ukrainian].
- Gnatiuk, O. (2018). The Renaming of Streets in Post-Revolutionary Ukraine: Regional Strategies to Construct a New National Identity. *AUC Geographica, 53* (2), 119–136.
- Hrymashevych, H. (2016). Urbanonimia Zhytomyra v konteksti dekomunizatsiyi [The urbanonimia of town zhytomyr in context of decommunisation]. *Mova: klasychne – moderne – postmoderne [Language: classic – modern – postmodern]*, 2, 53–61 [in Ukrainian].
- Kuryko, V. (2018). "Rokosovs'koho ne chipaty": vlada Chernihova ne khoche pereyrenuvuvaty vulytsy na chest' Luk'yanenka ["Do not Disturb Rokosovskii": The Administration of Chernihiv does not Want to Rename the Street for Lukyanenko]. *Hromads'ke radio*. Retrieved from <https://hromadske.radio/news/2018/07/19/rokovskogo-ne-chipaty-vlada-chernihova-ne-hoche-pereyrenuvuvaty-vulytsyu-na-chest-luk-yanenka> [in Ukrainian].
- Sapon, V. (2007). *Vulytsi staroho Chernihova: istoryko-krayeznavchi etyudy [The Streets of Old Chernihiv: Historical and Ethnographic Sketches]*. Chernihiv: RVK "Desnyans'ka pravda" [in Ukrainian].
- Stiperski, Z., Lorber, L., Hersak, E., Ptáček, P., Górka, Z., Kolos, A., Lončar, J.Z., Faričić, J., Miličević, M., Vujaković, A., & Hruška, A. (2011). Identity through Urban Nomenclature: Eight Central European Cities. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography, 111*, 181–194.

*Abstract**Svitlana Nemyrovska***STREET RENAMING IN CHERNIHIV
FROM A SOCIOLINGUISTIC PERSPECTIVE**

Background. The article focuses on socio-onomastic aspects of street renaming that took place in Chernihiv from 1991 up to 2020. The research shows some specific features of the decommunization process, specifically the issues of soviet street names elimination in the city.

Purpose. The objective of this article is to present a comprehensive investigation of the recent changes in the toponymic landscape of Chernihiv. The study aims to identify the key criteria for street names selection as well as to specify some problems related to it.

Methods. The research made use of comparative and descriptive methods. Additionally, the elements of statistical and biographical analysis were applied.

Results. The findings of this study reveal that the toponymic landscape of the city has been undergoing a process of linguistic and mental decolonization, enabled by the set of decommunization laws. The research provides insights into techniques of replacing ideological soviet toponyms with the new ones. They include the usage of semantically neutral onyms, emphasis on the local history, and lack of references to historical figures who are considered ambiguous in society. Furthermore, a number of soviet markers which did not fall under decommunization are detected to be functioning nowadays.

Discussion. The research suggests that the toponymic system of Chernihiv requires more attention due to its long history of russification and the borderland location. Currently, further changes in the local linguistic landscape are mostly prevented by local authorities; additionally, the revision of soviet street names is not supported by the senior generation of citizens who feel nostalgic for the USSR.

Keywords: hodonim, toponym, decommunization, de-russification, Chernihiv.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

Матеріал надійшов 28.08.2020